

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Konference „Sexuální trestné činy včera a dnes“

Martina Pospíšilová*

Problematika sexuální trestné činnosti je dnes stejně aktuální, jak bývala dříve, i když nutno dodat, že dnes se jí věnuje jak vyšší zájem médií, což je vnímáno jako jev spíše negativní, tak i mnohem širší spektrum odborníků a profesionálů, což je samozřejmě velmi pozitivní.

Konference na téma „*Sexuální trestné činy včera a dnes*“ se konala dne 16. dubna 2014 na půdě Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně za vzájemné spolupráce The European Society for History of Law (*Evropské společnosti pro právní dějiny*), Akademie Policajného zboru v Bratislavě, Katedry dějin státu a práva a Katedry trestního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Konferenci zahájila svým úvodním projevem doc. JUDr. Věra Kalvodová, Dr. z Katedry trestního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, která upřímně přivítala všechny účastníky, jimiž byli představitelé právních i neprávních profesních oborů, a všem popřála velmi příjemný pracovní-užitečný den. Na doc. Kalvodovou navázal prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc. jménem Katedry dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a také jménem doc. Karla Schelleho, prezidenta Evropské společnosti pro právní dějiny. Sám se pak ujal moderování prvního bloku konference.

S prvním příspěvkem pod názvem „*Otroci a otrokyně jako objekty sexuálních zločinů v římském právu a vybraných leges romana barbarorum*“ vystoupil JUDr. Miroslav Frýdek, z Kanceláře veřejného ochránce práv, který se zabýval postavením věcí, tudíž i otroků, z právního pohledu ve vývoji od doby antiky do vydání zákona o cizoložství, který byl součástí Digest. Závěrem JUDr. Frýdek zmínil také francký zákoník, který se ve svém 25. titulu věnoval platbám náhrad za pohlavní styk s otrokyní, v jehož důsledku se osoba svobodná stala otrokem. Na JUDr. Frýdka plynule navázala JUDr. Kamila Bubelová, Ph.D., z Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci svým tématem „*Cizoložství a kořistění z prostituce jiného (římsko-právní pohled)*“, které bylo více zaměřeno na osoby svobodné. Institut cizoložství obsahovaly již královské

zákony z přelomu 8. a 7. století před Kristem, zatímco kořistění z prostituce bylo coby trestné jednání ustanoveno mnohem později. JUDr. Bubelová upozornila také na to, že s nástupem křesťanství bylo otci zakazováno prostituovat dcery a pánovi jeho otrokyně.

S následujícím příspěvkem na téma „*Právní úprava deliktu cizoložství v českých zemích od 16. do 19. století*“ vystoupil JUDr. Antonín Lojek, Ph.D., z Ústavu státu a práva Akademie věd ČR. Sdělil, že bylo nutné právně upravit postavení mužů a žen, jehož základem bylo zpočátku zejména kanonické právo, především v oblasti práva rodinného a manželského. Do 19. století platily právní předpisy stanovující poměrně vysoké tresty za cizoložství, ale poté se začaly postupně zmírňovat. JUDr. Lojek zároveň zdůraznil, že většina pramenů z této oblasti je velmi abstraktní. Následovalo téma „*Sexuální trestné činy a ich postich v stredovekej Bratislave*“, kterému se věnoval doc. PhDr. Vladimír Segeš, Ph.D., z Vojenského historického ústavu v Bratislavě. Doc. Segeš tak prezentoval výsledky slovenské právně-historické vědy i vlastního výzkumu; podtrhl, že klasifikace trestných činů, mezi nimi právě těch sexuálních, v uherském právu, které na území Slovenska platilo, byla velmi složitá. Na doc. Segeše tematicky navázala Mgr. Alica Virdzeková, doktorandka Katedry dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity s příspěvkem „*Sexuální trestné činy ve světle městského práva*“, která se pokusila o přiblížení trestných činů v městském právu na základě vybraných městských knih, smolných a soudních zápisů ze 14. – 18. století a rozlišení druhů trestů. Mj. zmínila, že jedním z trestů bylo také manželství. Závěru prvního bloku se zhostil Mgr. Jaroslav Dibelka, Ph. D., z Filozofické fakulty Jihočeské univerzity. Jeho tématem bylo „*Smilstvo a cizoložství na treboňském panství na přelomu 17. a 18. století*“, ke kterému čerpal prameny zejména ze starých protokolů z výslechů osob obviněných ze smilstva, které i přesto byly na panství rodu Schwarzenbergů oddávány v tzv. zvykové manželství knězi na příkaz šlechty. Mgr. Dibelka upozornil, že pro legitimitu nemanželského dítěte stačilo, aby se k němu otec přihlásil.

Moderování druhého bloku konference, který začal po krátké pauze, se ujala osobně doc. Kalvodová z Katedry trestního práva Právnické Fakulty Masary-

* Martina Pospíšilová, email: m.pospisilova2@gmail.com.

kovy univerzity. Prvním příspěvkem druhého bloku bylo „*Trestanie mravnostných trestných činov Liptovskou stolicou v 18. storočí*“ Mgr. Miroslava Nemce z Historické ústavu Slovenské akademie věd. Vedle výčtu trestných činů, které byly v Liptovské stolici obsaženy, včetně konkrétních případů společně s uvalenými tresty, upozornil na často se opakující „mýtus neznámého vojáka“, zejm. ve výpovědích žen, které cizoložily se svým hospodářem. Tématu „*Vývoj právnej úpravy sexuálních trestných činov od roku 1950*“ se věnovala doc. JUDr. Darina Mašľanyová, CSc., z Právnické fakulty Trnavskej univerzity v Trnavě, která se zaměřila na porovnání československého trestního zákoníku z roku 1950, který ukončil dualismus práva uherského a rakouského, se zákonem č. 140/1961 Sb., např. na rozdílný výklad samotného pojmu „násilí“.

Zcela jiným úhlem pohledu na problematiku sexuálních trestných činů se zabírala MUDr. Petra Sejbaloová, primářka sexuologického oddělení Fakultní nemocnice Brno a soudní znalkyně, jejíž téma „*Diagnostika sexuálních deviací a výkon ochranné léčby*“ se na téma konference dívalo primárně nikoli z právního pohledu. MUDr. Sejbaloová zdůraznila, že trvání sexuální deviace je celoživotní, kauzálně ji vyléčit nelze, nicméně lze pouze snížit riziko projevu patologického chování a léčbou se tak výrazně snižuje recidiva. Zároveň je nutno upozornit na fakt, že diagnostikovaná deviace není vlastním důkazem viny. Jedním z hlavních problémů, který však s právem úzce souvisí, je stále rostoucí míra administrativy a povinností, které jsou dány zdravotnickým zařízením ze zákona. Další příspěvek, rovněž vycházející z osobních praktických zkušeností, přednesl Mgr. PhDr. Andrej Franek, neambulující psycholog v. v. – za Společnost' pro trestné právo a kriminologii v Žilíně, na téma „*Skúsenosti vyšetrovateľa a znalca sexuálnej trestnej činnosti*“. Na fotografiích pořizovaných v rozmezí 70 let byly demonstrovány téměř shodné trestné činy stejně názorně, jako „rozdílný úklid“ a rozdílná intenzita snahy o zahlazení. Projevem na téma „*Současnost a budoucnost terapeutických kastrací sexuálních deviantů v ČR*“ zakončil druhý blok konference MUDr. Jiří Švarc, Ph.D., primář oddělení ochranného léčení v Psychiatrické léčebně v Bohnicích. MUDr. Švarc především zdůraznil fakt, že kastrace je dobrovolným chirurgickým zákrokem prováděným na urologii, nikoli na psychiatrii, jak se mnoho laiků domnívá. Ekvivalentem může být v určitých situacích hormonální terapie. Dnes jsou kastrace upraveny v ustanoveních zákona č. 373/2012 Sb., o specifických zdravotnických službách.

Třetí blok nabitého programu konference, moderovaný opět prof. Vojáčkem, otevřel svým příspěvkem po

polední pauze doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph. D., z Katedry trestního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, který se zabýval „*Specifiky dokazování sexuálních trestných činů – vybranými otázkami*“. Mimo jiné také citoval myšlenku antického filozofa Cicera: „Největším lákadlem ke špatným skutkům je naděje na beztrestnost.“ S tímto také přímo souvisel následující referát Mgr. Terezy Konečné s názvem „*Regulace prostituce v ČR*“, kde upozornila na skutečnost, že prostituce sama o sobě není trestným činem, nicméně s ní souvisí mnoho přidružených jevů, které již mohou být jako trestné činy označeny. Zastupitelstvo hlavního města Prahy sice před časem podalo návrh zákona o regulaci prostituce, který obsahoval podmínky provozování prostituce jako živnosti, ale vláda jej zamítla z důvodu nedostatečné zainteresovanosti subjektů a velkého množství legislativních zkratk). Podle doc. Fryštáka je ale otázkou, co by se regulací prostituce skutečně změnilo, čemu by schválení právní úpravy pomohlo, a také, zda jde více o vlastní regulaci prostituce nebo spíše o nalezení dalších zdrojů příjmů pro státní rozpočet.

Zcela jiným pohledem se zabíral JUDr. Bc. Vladimír Pelc z Právnické fakulty Univerzity Karlovy ve svém příspěvku „*Pomoc obětem sexuálních trestných činů a jejich ochrana podle zákona o obětech trestných činů*“. Účelem, byť není v zákoně doslovně vymezen, je pomoc a podpora obětí trestných činů. Dalším úskalím zákona je, že není upřesněn vztah účelu zákona o obětech trestných činů a účelu trestního řádu a řešení jejich případného vzájemného sporu. Dále je otázkou, zda lze realizovat právo oběti nebo poškozeného na doručení usnesení o zahájení trestního stíhání, pokud by usnesení bylo doručeno ještě před samotným výsledkem oběti nebo poškozeného.

Závěrečného slova se ujal opět prof. Vojáček, který jen těžko hledal slova pro obvyklou následnou sumari-zaci poznatků plynoucích z konferenčních příspěvků a diskusí, protože se bezesporu jednalo o velmi široké téma, zahrnující pomyslnou procházku do antiky, přes středověk a období feudalismu, až do dnešní doby a k současně platné a účinné právní úpravě. Nutno také poznamenat, že se jednalo o konferenci napříč různými vědeckými obory za účasti českých i slovenských odborníků z oblastí práva, medicíny i znalecké a policejní praxe.

Z konference bude v létě 2014 publikován recenzovaný tištěný sborník, ve kterém se bude moci odborná i široká veřejnost seznámit nejen detailnějším rozebráním přednesených referátů, ale i s celou řadou příspěvků od autorů, kteří nemohli na konferenci sami osobně vystoupit.